

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека : монографія / О.І. Барановський. – К. : Вид-во "Фенікс", 1999. – 338 с.
2. Бондарук Т. Механізм управління та обслуговування державного боргу / Т. Вахненко // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 14-18.
3. Krugman Paul. Financing vs. Forgiving a Debt Overhang / P. Krugman // Journal of Development Economics. – November. – 1988. – Vol. 29. – Pp. 253-268.
4. Вахненко Т. Взаємодія політики державних запозичень і грошово-кредитної політики у забезпеченні розвитку фінансової системи України / Т. Вахненко // Банківська справа. – 2008. – № 2. – С. 82-94.
5. Public Debt in Emerging Markets / World Economic Outlook. September 2003. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.imf.org>.
6. Створення фіскального простору для економічного зростання. Огляд державних фінансів. 14 вересня 2006. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.Vsiteresources/worldbank.org/INTUKRAINE/Resources/328335-1158937917927/Ukrainian>. – Ukraine PRFFinal. Pdf.
7. Консенсус-прогноз. – 2007. – Вип. 14. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article/art>.
8. Офіційна Інтернет-сторінка Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.minfin.gov.ua/>.
9. Доклад МВФ "Перспективи розвитку мировой экономики 2011 года". [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.Imf.Org/external/russion/pubs/ft/weo/2011/pdf/textr.pdf>.

Рымар Н.В., Дулын И.С., Макар О.П. Ретроспективный анализ теорий влияния государственного долга на экономическое развитие

Рассмотрены теории влияния долга на экономическое развитие. Проанализированы негативные и позитивные тенденции этих теорий. На их основании определены основные причины формирования задолженности в Украине. Даны рекомендации по эффективному управлению долговой безопасностью, как предпосылки экономического роста.

Ключевые слова: экономическое развитие, государственный долг, рост ВВП, структура внешнего долга, внешние заимствования.

Rumar M.V. Dulyn I.S. Makar O.P. Retrospective analysis of the impact of theories of public debt on economic development

The article deals with the theory of the impact of debt on economic development. Analyzed negative and positive trends of these theories. On the basis of the main reasons for the formation of debt in Ukraine. The recommendations on the effective management of the debt security as a prerequisite for economic growth.

Keywords: economic growth, public debt, GDP growth, the structure of the external debt, external borrowings.

УДК 339.658

**Проф. Т.Г. Васильців, д-р екон. наук;
магістрант Н.Я. Кравчук – Львівська КА**

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Розглянуто сутність категорій "конкуренція" та "конкурентоспроможність підприємства", надано визначення конкурентних переваг та їх взаємозв'язок із конкурентоспроможністю підприємства, обґрунтовано стратегію забезпечення конкурентоспроможності підприємства та наведено складові стратегії зміцнення конкурентоспроможності підприємства.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність підприємства, конкурентні переваги, конкурентна стратегія.

Постановка проблеми. На конкурентоспроможність кожного підприємства впливають чинники, які об'єктивно визначають його життєздатність. Досить широке коло таких чинників звужується зосередженням уваги на так званих конкурентних перевагах підприємства, тобто таких характеристиках чи властивостях, які забезпечують йому переваги над прямими конкурентами. Відтак, забезпечення конкурентоспроможності підприємства стосується сукупності послідовних дій керуючої підсистеми, сфери забезпечення, що взаємовпливають на керовану підсистему для досягнення конкурентоспроможності на ринку. Але в сучасних умовах господарювання завдання забезпечення конкурентоспроможності підприємств істотно ускладнилися, що вимагає нових підходів до обґрунтування засобів управління нею.

Мега дослідження є обґрунтування концептуальних характеристик конкурентних переваг підприємства та визначення основ стратегії їх забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Однією з найбільш фундаментальних і важливих економічних категорій ринкового господарювання є конкуренція. Конкуренція – це умови, що визначають положення і поведінку суб'єкта господарської діяльності на ринку. Відповідно конкурентні стратегії – це плани активних дій для досягнення ринкового успіху й одержання конкурентної переваги над іншими підприємствами.

Під конкуренцією в ринковому господарстві традиційно розуміють економічний процес взаємодії, взаємозв'язку і боротьби власників товарів і послуг за найбільш вигідні умови виробництва і реалізації. У світовому господарстві конкуренція – це економічний рушій зростання виробництва і стимулювання якості продукції, пристосування її до потреб споживачів, одна з об'єктивних умов функціонування і розвитку промислового підприємства на базі міжнародного поділу праці.

Дослідження конкурентоспроможності є складовою аналізу ринку конкурентів, визначення механізму його функціонування. За умови здійснення такого аналізу збирається детальна інформація про підприємство, конкурентну ситуацію, ринкові фактори та результати їх дії.

Конкурентоспроможність суб'єкта господарської діяльності становить самостійну системну категорію, яка відображає ступінь реалізації мети підприємства в його взаємодії з навколишнім середовищем. Актуальність такого дослідження й управління цією категорією зростає в міру формування ринкових відносин і реформування конкурентного середовища. Цей підхід особливо актуальний і становить практичний інтерес і нині. Зрозумілим є те, що підприємство не може бути конкурентоспроможним, якщо його продукція не має попиту на ринку. Однак орієнтація тільки на такі параметри попиту, як якість, ціна, іноді може бути недостатньою. У сучасних умовах підприємство повинно запропонувати замовнику цілий спектр своїх переваг, що забезпечують успіх у конкурентній боротьбі.

Конкурентні переваги підприємства, які становлять природну форму існування підприємств, є базою визначення конкурентної позиції підприємства. Отож, можна сформувати послідовність: конкурентоспроможність втілюється в конкурентну перевагу, потім оформлюється як конкурентна позиція [2, с.143].

Тему конкурентних переваг протягом багатьох десятиліть досліджувало чимало вчених. (Т.Б. Харченко, В. Шкардун, Г.Р. Чупик, І. Коломоєць, А.В. Войчак, Р.В. Камишніков та ін.). Вони мали особисту думку з приводу визначення сутності самої конкуренції, її взаємозв'язку з іншими економічними категоріями, її впливу на діяльність підприємства і, врешті-решт, самого поняття "конкурентна перевага".

Теслюк Н.П. відзначає, що конкурентні переваги – такі характеристики діяльності підприємства, якісні або кількісні індикатори його ринкової позиції, які забезпечують підприємство, зрештою, доходами, що перевищують середньогалузевий рівень, а також відповідні показники конкурентів [5, с.43].

Ламбен Ж.-Ж. запропонував власне поняття та визначення конкурентної переваги. Він визначив конкурентну перевагу як характеристики і властивості товару (марки), які створюють для організації певну перевагу над своїми прямими конкурентами.

Конкурентні переваги – це різноманітні особливості будь-якої із сфер діяльності фірми, за допомогою яких підприємство має перевагу над своїми конкурентами у досягненні однієї мети. Конкурентні переваги суб'єктів можуть бути спадковими, конструктивними, технологічними, інформаційними, кваліфікаційними, управлінськими, природно-кліматичними та ін. [1, с. 51].

Портер М. поділяє конкурентні переваги на п'ять видів: 1) нові технології; 2) нові запити покупців чи ті запити, що змінилися; 3) поява нового сегмента галузі завдяки освоєнню нової продукції; 4) зміна вартості чи наявності компонентів виробництва; 5) зміна державного регулювання в таких сферах, як стандарти, охорона навколишнього середовища тощо.

Конкурентна перевага може бути зовнішньою і внутрішньою. Зовнішня базується на спроможності підприємства створити більш значущі цінності для споживачів його продукції, що створює можливості більш повнішого задоволення їхніх потреб, зменшення витрат чи підвищення ефективності їхньої діяльності.

Внутрішня – це характеристика внутрішніх аспектів діяльності підприємства (рівень затрат, продуктивність праці, організація процесів, система менеджменту тощо), які перевищують аналогічні характеристики пріоритетних конкурентів. Серед основних характеристик конкурентної переваги можна виділити:

- відносність (може бути оцінена лише шляхом порівняння характеристик, які впливають на ефективність продажу);
- прив'язаність до конкретних ринкових умов і причин (товар, який має переваги в ціні на одному географічному ринку, може не мати цієї переваги на іншому);
- залежність від впливу багатьох різних неконтрольованих чинників (наприклад, сучасна технологія сприяє створенню переваг у сфері дизайну, якості, але може погіршувати параметри собівартості виробу внаслідок високих витрат на придбання).

Отже, конкурентні переваги – це наявність у підприємства певних ресурсів, властивостей, які роблять його більш конкурентоспроможним, порівняно, з іншими підприємствами, що функціонують чи можуть функціонувати в тій самій сфері.

Для виживання або перемоги в жорсткій конкурентній боротьбі будь-яка система повинна мати певні переваги перед своїми конкурентами. В останні роки майже в будь-якій книзі з конкуренції, конкурентних переваг або конкурентоспроможності є посилання на фундаментальну книгу "Міжнародна конкуренція" Майкла Портера. Розрізняють два основних типи стратегій забезпечення конкурентоспроможності: низькі витрати та спеціалізація.

Під низькими витратами розуміють не просто меншу суму витрат на виробництво, ніж у конкурентів, а здатність фірми розробляти і збувати товар більш ефективно, ніж конкуренти. Тобто необхідно організувати з меншими витратами і в більш короткий термін весь цикл операцій з товаром: від його конструкторського пророблення до продажу кінцевому покупцю.

Спеціалізація – це здатність задовольняти особливі потреби покупців і одержувати за це преміальну ціну. Іншими словами, для забезпечення такого типу конкурентних переваг необхідно виділитися серед конкурентів, пропонує покупцям товар, що помітно відрізняється або високим рівнем якості при стандартному наборі параметрів, що визначають цю якість, або нестандартним набором властивостей, що реально цікавлять покупців [3, с. 65].

При цьому сьогодні будують стратегію забезпечення конкурентоспроможності, спираючись лише на один з цих видів – або на більш низькі витрати, або на спеціалізацію. Виходячи з цього, вибирається найбільш прийнятна стратегія забезпечення і підтримки конкурентоспроможності.

Портер М. також вважає, що підприємство може зосереджувати увагу на певній групі споживачів, певній продукції або на певному географічному ринку. При цьому будь-коли можна формувати свою стратегію, спираючись лише на один з видів конкурентної переваги [3, с.73]. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності підприємства – це комплексна стратегія підприємства, яка включає довгострокові програми дій по всіх функціональних напрямках його діяльності, спрямовані на формування належного рівня конкурентного потенціалу та конкурентоспроможності.

Складовими стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства є:

- товарно-ринкова стратегія, яка включає в себе рішення з таких аспектів, як номенклатура й асортимент продукції та ступінь їхнього оновлення, масштаби виробництва, якість продукції, реклама, обслуговування споживача, ціноутворення;
- ресурсно-ринкова стратегія, яка включає в себе рішення з таких аспектів, як обсяг ресурсних запасів і частота їх поповнення, якість ресурсів, поведінка на ринку ресурсів;
- технологічна стратегія, яка включає в себе рішення з таких аспектів, як характер технології, ступінь стабільності технології, НДДКР та оновлення технології, технологічні розриви;
- інтеграційна стратегія, яка включає в себе рішення з таких аспектів, як вертикальна інтеграція, горизонтальна інтеграція, діагональна інтеграція;
- інвестиційно-фінансова стратегія, яка включає в себе рішення з таких аспектів, як залучення зовнішніх фінансових ресурсів, повернення залучених коштів, інвестування власних коштів;

- соціальна стратегія, яка включає в себе рішення з таких аспектів, як чисельність робітників, взаємозамінність робітників, диференціація робітників, ступінь патерналізму, соціальний тип колективу;
- управлінська стратегія, яка включає в себе рішення з таких аспектів, як тип управління, організаційна структура, управлінські комунікації тощо.

Під час вироблення конкурентної стратегії необхідно, з одного боку, мати чітке уявлення про сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, його позиції на ринку, а з іншого – розуміти структуру національної економіки загалом і структуру галузі, у якій працює підприємство. Конкурентні переваги не є вічними, їх завойовують й утримують тільки за умови постійного вдосконалення всіх сфер діяльності, що є трудомістким і зазвичай дорогим процесом.

Конкурентоспроможність є одним із вагомих показників стану підприємства господарської системи, який визначає перспективи його подальшого розвитку, можливість досягнення стратегічних цілей та завдань. Підтримування або підвищення конкурентоспроможності можна розглядати і як одну з функціональних стратегічних цілей (завдань) підприємства [4, с.87].

Добре продумана, правильно сформульована стратегія вказує на найефективніший шлях, найпродуктивніші способи досягнення цілей, забезпечує підприємству вибір перспективних та рентабельних видів діяльності, високий попит на його продукцію (послуги), нерідко унікальну вигідну позицію на ринку серед конкурентів. Кожне підприємство розробляє власну стратегію з огляду на свою мету та особливості ринку. Тому кожне вітчизняне підприємство повинне обов'язково усвідомлювати та пам'ятати про об'єктивні процеси ринкової економіки, за якою стабільність забезпечується стратегічним баченням майбутнього.

Висновки. Щоб бути конкурентоспроможним на ринку, підприємство повинно мати унікальні конкурентні переваги. Це так звані переваги стратегічного рівня. Завдяки перевагам у наявних ресурсах чи перевагам, що забезпечують операційну ефективність, можна досягнути лише тимчасового результату, а в сучасних умовах цього не достатньо. Тому важливим напрямом формування конкурентних переваг є розроблення фірмою ефективної стратегії розвитку, яка базуватиметься на унікальному позиціонуванні компанії, орієнтації на унікальні види діяльності. Саме це дасть змогу забезпечити довгострокові конкурентні переваги.

Література

1. Багрова І.З. Складові та фактори конкурентоспроможності / І.З. Багрова, О.Р. Нефедова // Вісник економічних наук України. – 2007. – № 1. – С. 11-16.
2. Войчак А.В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А.В. Войчак, Р.В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2005. – № 2. – С. 50-53.
3. Портер М. Конкуренція. : пер. с англ. / М. Портер. – М. : Изд. дом "Вільямс", 2005. – 608 с.
4. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства : підручник / М.Г. Саєнко. – Тернопіль : Вид-во "Економічна думка". – 2006. – 390 с.
5. Теслиук Н.П. Стратегії підприємства по досягненню конкурентних переваг / Н.П. Теслиук // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 11. – С. 17-20.

Васильцив Т.Г., Кравчук Н.Я. Конкурентные преимущества предприятия и обоснование стратегии их обеспечения

Раскрыта сущность категорий "конкуренция" и "конкурентоспособность предприятия", предоставлены определения конкурентных преимуществ и их взаимосвязь с конкурентоспособностью предприятия, обоснована стратегия обеспечения конкурентоспособности предприятия и приведены составляющие данной стратегии.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, конкурентные преимущества, конкурентная стратегия.

Vasylytsiv T.G., Kravchuk N.Ya. Enterprise's competitive advantages and rationale support of strategy

In this article categories of "competition" and "enterprise's competitiveness" are solved, definition of competitive advantages are indicated and made them interconnection with enterprise's competitiveness. In this article a strategy of securing of enterprise's competitiveness and components this strategy are determined.

Keywords: competition, competitiveness, competitive advantage, competitive strategy.

УДК 330.567.2/4

*Доц. Н.М. Антофій, д-р екон. наук –
Новокаховський політехнічний інститут, м. Нова Каховка*

ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ НА СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Розглянуто взаємозв'язок між науково-технічним прогресом і розвитком світового господарства. Виявлено, що НТП впливає на структуру світового господарства, яку складають найважливіші господарські пропорції у вартісному та матеріально-речовому вимірах за такими напрямками, як зміни просторової структури світового ВВП, його секторальної та галузевої структури, товарної структури світової економіки і торгівлі, технологічних процесів, предметів та засобів праці, зміщення пріоритетних джерел світового економічного розвитку від уречевлених до неуречевлених ресурсів. Встановлено, що міжнародний обмін досягненнями НТП збільшує потенціал світового господарства.

Ключові слова: науково-технічний прогрес, технологія, світове господарство, структурні зрушення.

Постановка проблеми. Значним чинником прискореного розвитку світового господарства в сучасну епоху стає науково-технічний прогрес. У своєму розвитку він охоплює фундаментальні теоретичні дослідження, прикладні дослідження, конструкторсько-технологічні розробки, створення зразків нової техніки, її освоєння і промислове виробництво, а також впровадження нової техніки і технологій. Серед факторів, що гарантують стабільні та зростаючі переваги одних країн перед іншими в процесі розвитку світового господарства, він має найбільш важливе значення. НТП виявляється в ступені розвитку і використання сукупного науково-технічного потенціалу країн світової спільноти (національних науково-технічних потенціалів, міжнародних зв'язків і сумісних дій зацікавлених країн щодо реалізації досягнень світової науки і техніки).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми науково-технічного прогресу традиційно знаходяться в центрі уваги і становлять пріоритет-